

О. В. Оніщенко,
кандидат юридичних наук, доцент
П. Ю. Козіна,
магістр права

СУРОГАТНЕ МАТЕРИНСТВО В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

У статті розкриваються роль та значення такого різновиду репродуктивної медицини, як сурогатне материнство. Аналізується українське законодавство в сфері регулювання сурогатного материнства, підкреслюються наявні прогалини та недоліки, які потребують усунення. У статті порівнюється вітчизняний та зарубіжний досвід укладення договору сурогатного материнства.

Ключові слова: материнство, сурогатне материнство, договір, народження дитини.

Постановка проблеми та її актуальність.

Питання сурогатного материнства можна розглядати в багатьох аспектах: морально-етичному, медичному, психологічному, правовому. В Україні, як і в зарубіжних країнах, є як прихильники, так і супротивники цієї репродуктивної технології, що не може не позначатися на її правовому регулюванні. Наявність таких суперечливих, протилежних точок зору небезпричинна, оскільки інститут сурогатного материнства достатньо «молодий»: перша програма сурогатного материнства в Україні була реалізована в 1995 році в Харкові (сурогатною матір'ю стала жінка, яка виносила дитину своєї доньки, в якій була вроджена патологія матки) [7, с. 168]. Але, як справедливо зазначає Ю. Таланов, незважаючи на наявність прихильників чи супротивників сурогатного материнства, воно існує, і не лише існує, а набирає обертів як у світі, так і в Україні. Отже, для того, щоб більш розважливо та з «найменшими втратами» цей процес законодавчо закріпився в нашій країні і став частиною національної свідомості, необхідно дослідити міжнародний досвід та безпосередньо історію сурогатного материнства [15, с. 42].

Актуальність обраної теми полягає у недостатньому врегулюванні процедури та порядку застосування сурогатного материнства в Україні. Незважаючи на досить велику ефективність вказаного різновиду боротьби з безпліддям, наявна чимала кількість прогалин та суперечностей в українському законодавстві, які часто стають причиною конфліктів та непорозумінь.

Аналіз досліджень і публікацій. Сутність та проблематику сурогатного материнства в тому чи іншому аспекті розглядали такі вчені-

правники, як Н. А. Аблятіпова, Т. Е. Борисова, І. А. Верес, А. С. Коломієць, Ю. Н. Корбут, Р. А. Майданик, Х. С. Мирсайєв, М. В. Сопель, Ю. Ю. Таланов, О. Хіневич, О. А. Явор.

Метою даної статті є виокремлення основних проблемних моментів, що стосуються застосування сурогатного материнства в Україні, пошук шляхів їх вирішення через порівняння українського досвіду з зарубіжним.

Виклад основного матеріалу. Єдиного, конкретного визначення поняття сурогатного материнства чинне законодавство не дає. Розглядаючи його з медичної точки зору, сурогатне материнство можна охарактеризувати як перенесення ембріона, отриманого заплідненням яйцеклітини біологічної матері-дружини спермою біологічного батька-чоловіка, в порожнину матки іншої жінки та виношування дитини, яка є біологічно для неї «чужою». Простіше кажучи, це виношування жінкою «чужої» дитини, з подальшим переданням її генетичним батькам відповідно до положень укладеного між ними договору.

Підкреслюючи переваги саме такого способу реалізації права на батьківство, сурогатне материнство часто порівнюють з усиновленням, але з «правовими перевагами», зокрема, не потрібно отримувати дозвіл відповідних державних органів, не потрібна судова процедура, не застосовується процедура усиновлення, у сурогатної матері не виникають жодні права по відношенню до дитини, чинне законодавство України не забороняє оплачувати послуги сурогатної матері.

Разом з тим, в регулюванні сурогатного материнства є багато законодавчих пробілів, з якими не стикаються усиновлювачі, зокрема:

що робити, якщо сурогатна мати не підпише нотаріальну заяву і виявить бажання залишити дитину, якщо батьки відмовляються від дитини, якщо народиться кілька дітей, якщо дитина не народиться здоровою, якщо сурогатна мати виявить бажання перервати вагітність, якщо батьки не виконають свої обов'язки щодо оплати послуг сурогатної матері та багато інших. Зазначені питання не регламентуються Сімейним кодексом України, і далеко не завжди для їх вирішення можна застосувати положення Цивільного кодексу України про послуги чи включити в якості умови в договір про надання послуг сурогатного материнства саме з морально-етичної точки зору.

Що стосується зарубіжного досвіду правового регулювання відносин щодо сурогатного материнства, то воно заборонене в Австрії, Італії, Іспанії, Швеції, Франції, окремих штатах США (Арізона, Мічіган). В інших державах заборонені лише комерційні угоди з приводу сурогатного материнства: певних штатах США (Нью-Хемпшир, Вірджинія), Данії, Ізраїлі, Канаді, у Великобританії дозволяється оплата поточних витрат сурогатної матері, а в Нідерландах забороняється реклама сурогатного материнства, пропозиції послуг сурогатних матерів і їх підбір. У Фінляндії взагалі відсутнє законодавче регулювання вказаного інституту. Легалізовано ж сурогатне материнство в більшості штатів США, Австралії, ПАР, Казахстані, Білорусі та Росії.

В Україні ж на законодавчому рівні дозволене лише гестаційне сурогатне материнство, що передбачає використання біологічних матеріалів лише генетичних батьків. Послуги сурогатних матерів у нашій державі можуть надаватися як на комерційній, так і на безоплатній основі.

На сучасному етапі правове регулювання сурогатного материнства в Україні в тій чи іншій мірі здійснюється на основі наступних нормативно-правових актів, серед яких: Цивільний кодекс України [5], Сімейний кодекс України [4], Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні, затверджений наказом МОЗ від 9 вересня 2013 р. № 787 [1], Основи законодавства України про охорону здоров'я від 19 листопада 1992 р. № 2801-ХІІ [2], Правила державної реєстрації актів цивільного стану (у редакції наказу Міністерства юстиції України від 24 грудня 2010 р. № 3307/5). На жаль, ком-

плексне регулювання відносин щодо сурогатного материнства відсутнє.

Відповідно до загальних засад цивільного законодавства України, будь-яке свавільне втручання в особисте життя людини забороняється; передбачається свобода договору, а також підприємницької діяльності. Право на материнство та батьківство, в свою чергу, безсумнівно належить до особистих немайнових прав особи, і тому не допускає жодного контролю та втручання. Таким чином, особи на власний розсуд розпоряджаються цим правом, вирішують, коли ним скористатися і яким чином. ЦК України у ст. 281 також передбачає, що повнолітні жінка або чоловік мають право за медичними показаннями на проведення щодо них лікувальних програм допоміжних репродуктивних технологій згідно з порядком та умовами, встановленими законодавством [5]. Вказана норма дублюється п. 1.7 Порядку застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні [1].

Право дружини на материнство та право чоловіка на батьківство також передбачено у СК України [4], де, крім того, вказано, що небажання чоловіка мати дитину або нездатність його до зачаття дитини, а також відмова дружини від народження дитини або нездатність її до народження дитини може бути причиною розірвання шлюбу; позбавлення жінки (чоловіка) можливості народити дитину (репродуктивної функції) у зв'язку з виконанням нею (ним) конституційних, службових, трудових обов'язків або в результаті протиправної поведінки щодо неї є підставою для відшкодування завданої їй моральної шкоди (ст.ст. 49, 50).

Принцип свободи договору дозволяє особам укладати правочини для реалізації власних прав і інтересів. Якщо такий договір не передбачений актами цивільного законодавства, він має відповідати загальним засадам цивільного законодавства. Принцип свободи підприємницької діяльності надає можливості спеціалізованим медичним установам надавати послуги із сурогатного материнства з метою отримання прибутку [10, с. 75]. Тобто обов'язковою умовою, підставою виникнення відносин щодо сурогатного материнства є укладення відповідного договору між подружжям та сурогатною мамою, який визнає їх права та обов'язки.

Порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій в Україні [1] не дає визначення сурогатному (замінному) материнству,

проте відносить його до одного з методів лікування безпліддя шляхом застосування допоміжних репродуктивних технологій, і в главі VI передбачає, що подружжя (або один з майбутніх батьків), в інтересах якого здійснюється СМ, повинно (повинен) мати генетичний зв'язок з дитиною, а сурогатна мати – ні. Дозволяється виношування дитини близькими родичами майбутніх батьків (мати, сестра, двоюрідна сестра тощо) [1].

Відповідно до п. 6.9. Порядку в разі народження дитини жінкою, якій в організм було перенесено ембріон людини, зачатий подружжям у результаті застосування ДРТ, державна реєстрація народження дитини проводиться за заявою подружжя, яке дало згоду на таке перенесення. У цьому разі одночасно з документом, що підтверджує факт народження дитини цією жінкою, подається заява про її згоду на запис подружжя батьками дитини, справжність підпису на якій має бути нотаріально засвідчена, а також довідка про генетичну спорідненість батьків (матері чи батька) з плодом. СК України [4] на цей рахунок говорить наступне: у разі перенесення в організм іншої жінки ембріона людини, зачатого подружжям (чоловіком та жінкою) в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій, батьками дитини є подружжя; подружжя визнається батьками дитини, народженої дружиною після перенесення в її організм ембріона людини, зачатого її чоловіком та іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій (ст. 123). Таким чином, законодавець забезпечує захист прав дитини та прав подружжя, що є біологічними батьками дитини. Так, дитині, що зачата в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій гарантовано право на родину, наявність матері та батька, що є його біологічними батьками.

Дещо по-іншому дане питання регулюється австралійським законодавством. Австралія, як відомо, - федерація, і ставлення місцевої влади кожного з штатів до явища сурогатного материнства не однако. Легальним визнано лише гестаційне сурогатне материнство, що базується на альтруїстичних засадах. У Новому Південному Уельсі, наприклад, передбачена презумпція материнства жінки, що народила, в даному випадку й сурогатної матері, тому тут біологічній матері (жінці – «замовниці») дійсно складно одержати юридичні права материнства.

У Квінсленді взагалі не обов'язково, щоб батьки «замовники» мали хоч абияку генетичну спорідненість із дитиною, народженою сурогатною матір'ю. Південна Австралія передбачає автоматичне перенесення батьківських прав до біологічних батьків; чоловік біологічної матері вважається батьком дитини. У Західній Австралії сурогатна матір має 3 місяці на «подумати» чи віддавати дитину після народження.

Крім того, українське законодавство передбачає можливість оспорювання материнства жінкою, яка записана матір'ю дитини, або жінкою, яка вважає себе матір'ю дитини, але не записана нею. Втім, не допускається оспорювання материнства біологічній матері сурогатною.

Відповідно до Кодексу Республіки Білорусь про шлюб і сім'ю, матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю, визнається його генетична матір. Ні сурогатна матір, ні генетична, ні їх чоловіки, які дали в установленому порядку згоду на укладення договору сурогатного материнства, не мають права оспорювати материнство і (чи) батьківство дитини, народженої сурогатною матір'ю, за винятком випадків, коли наявні докази того, що сурогатна матір завагітніла не в результаті імплантації ембріона [11].

Отже, технологічно в Україні сурогатне материнство передбачає послідовне вчинення певних юридично значущих дій: 1) надання згоди біологічних батьків на імплантацію ембріона з використанням їхнього генетичного матеріалу в організм іншої жінки (у вигляді заяви-зобов'язання подружжя, згідно з яким подружжя бере на себе рівні права і обов'язки батьків стосовно виховання і утримання майбутньої дитини); 2) укладення договору про виношування дитини сурогатною матір'ю; 3) застосування до сурогатної матері відповідних процедур, запліднення і виношування дитини; 4) наступна передача дитини біологічним батькам, письмова згода сурогатної матері при реєстрації дитини, письмова реєстрація народження за заявою подружжя, яке дало згоду на сурогатне материнство [12, с. 16].

Оскільки українське законодавство не містить жодних вказівок щодо безпосереднього договірної регулювання відносин щодо сурогатного материнства, такий договір має відповідати вимогам, які висуваються до усіх цивільно-правових договорів. Відповідно, одна сторона (сурогатна мати) зобов'язується пройти проце-

дуру імплантації ембріона людини, зачатого другою стороною (генетичними батьками), вносити, народити і передати дитину генетичним батькам, а генетичні батьки зобов'язуються відшкодувати витрати, необхідні для виконання договору, та сплатити певну грошову суму, якщо інше не передбачено договором [9, с. 28]. Даний договір є двостороннім і укладається між подружжям (біологічними батьками дитини) та сурогатною мамою. Для виконання договору про сурогатне материнство необхідним є також укладення окремих договорів про надання медичних послуг, зокрема між лікувальним закладом і генетичними батьками та лікувальним закладом з сурогатною матір'ю.

Чи можуть особи, які проживають однією сім'єю, але не перебувають у законному шлюбі чи одинока особа бути стороною вказаного договору? Ні. Законодавець чітко вказує, що лише подружжя (чоловік та жінка) визнаються батьками дитини, народженої іншою жінкою в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій. Що ж стосується одиноких осіб, то вони не можуть приймати участь у програмі сурогатного материнства, оскільки забороняється застосування генетичного матеріалу невідомої особи (донора).

З приводу можливості укладення договору сурогатного материнства на території України іноземцями часто виникають непорозуміння та суперечки. Все залежить від того, яким чином питання сурогатного материнства вирішується на батьківщині «замовників». Не поодинокі випадки, коли генетичні батьки-іноземці не можуть забрати додому вже народжену сурогатною матір'ю дитину, оскільки відповідно до чинного законодавства їх держави такий вид репродуктивних технологій не передбачений або заборонений законом.

Слід звернути увагу на те, що репродуктивна медицина можлива лише за медичними показаннями, в жодному разі не за соціальними. Так, договір сурогатного материнства не може бути укладений через те, що дружина боїться виношувати дитину, тому що може погладшати, або що їй доведеться залишити на якийсь час роботу. Іншими словами, це лише питання здоров'я, дійсної фізичної можливості осіб до зачаття та народження дитини.

Якщо ж говорити про сурогатну матір як сторону договору, то І. Я. Верес виділяє такі обов'язкові критерії, яким вона має відповідати:

1. віковий: повноліття, максимальний вік законодавчо не передбачений, проте на практиці це 35-36 років; 2. медичний: не повинна мати протипоказань для виношування та народження дитини; психічне і соматичне здоров'я; 3. соціальний: наявність власної здорової дитини; 4. юридичний: заява про згоду на проведення імплантації ембріона, що прикріплюється до договору.

На відміну від українського законодавства грецьке, наприклад, не містить чітких вимог, які висуваються до сурогатної матері. Так, вказується лише на її фізичне та ментальне, емоційне здоров'я. Немає жодної вказівки щодо віку або обов'язкової наявності власної дитини. Ззначається лише, що чим доросліша жінка, тим складніше їй завагітніти та вносити здорову дитину. Судова практика свідчить про випадок, коли сурогатною матір'ю виступила жінка 52 років, яка вносила дитину для своєї доньки.

З приводу генетичних батьків дитини як іншої сторони договору, то кожен з подружжя, відповідно до вимог ст. 281 ЦК України та ст. 6 Закону України «Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині» [3], має бути повнолітнім і дієздатним. Іншими словами, навіть якщо в результаті укладення шлюбу неповнолітні особи набули повної цивільної дієздатності, надавати свій генетичний матеріал вони права не мають.

У Греції, наприклад, основною вимогою до обох сторін договору є грецьке громадянство. Закріпивши такий обов'язок, законодавець зробив спробу мінімізувати можливий «репродуктивний туризм». Таким чином, обидві жінки повинні довести факт проживання в Греції протягом достатнього періоду, а також те, що не збираються залишити країну в найближчому майбутньому [6, с. 290].

В Україні вказаний договір має бути укладений у письмовій формі та, як правило, завірений нотаріально. Проте законодавство такої вимоги не містить. Відповідно ж до ч. 2 ст. 53 Кодексу Республіки Білорусь про шлюб і сім'ю договір сурогатного материнства укладається сурогатною та генетичною матір'ю в письмовій формі й підлягає нотаріальному завіренню [11].

Цікавим є оформлення відносин сурогатного материнства в Греції. Для того, щоб договір між генетичними батьками та сурогатною матір'ю вважався легальним, необхідно отримати судовий дозвіл на проведення даної процедури. Та-

ким чином, звернувшись до суду, одразу після укладення договору сурогатного материнства, довівши необхідність застосування вказаного методу фізіологічною неспроможністю виносити та народити дитину самостійно, жінка тим самим отримує гарантію на одержання материнських прав на дитину, що буде народжена сурогатною матір'ю. До того ж, лише жінка може ініціювати процес судового розгляду законності підстав укладення договору сурогатного материнства, а її чоловік, якщо такий є, автоматично визнається батьком такої дитини.

В США сурогатне материнство юридично оформлюється так само шляхом укладення відповідного договору щодо виношування та народження дитини сурогатною матір'ю, який встановлює права та обов'язки сторін, а також строки таких відносин між ними. Всі батьківські права переходять до осіб, які підписали таку угоду з метою стати батьками дитини. Проте, договір має бути схвалений судом. Без такої умови договір буде визнаний нікчемним, а батьківські права залишаться сурогатній матері та її чоловіку, якщо він також виступив стороною договору [8]. Серед істотних умов, окрім вже зазначеного предмету, обов'язково вказується ціна, місце та строк договору, заклад, у якому буде здійснюватися запліднення та прийматимуться пологи, умови та строки оплати послуг сурогатної матері, відповідальність сторін за невиконання або неналежне виконання договору, інші умови.

Україна належить до групи країн, в яких дозволено використання послуг сурогатних матерів, у тому числі на комерційній основі [13, с. 316]. Матеріальна складова договору, як правило, передбачає: витрати, що пов'язані з виношуванням дитини та пологами (це і медичне обстеження, і лікарські засоби, харчування сурогатної матері), так і, власне, винагороду за «надані послуги». Усі витрати, безумовно, покладаються на генетичних батьків (замовників).

Стосовно фінансового питання, то таких понять як винагорода, сплата за «виношування та народження» дитини грецьке сімейне та цивільне законодавство не знає. Єдині витрати, що передбачаються відповідно до укладеного сторонами договору сурогатного материнства, пов'язані з забезпеченням належного лікування, харчування та загалом нормального життя сурогатної матері під час вагітності та протягом певного періоду після народження дитини. Крім

того, не виключається також можливість компенсації «замовниками» втрат заробітної плати сурогатної матері, якщо вона не в змозі продовжувати працювати в цей період [6, с. 290].

Що стосується строків, то у договорі не зайве вказати момент набрання ним чинності та припинення його дії, строки виконання окремих зобов'язань (періодичність проходження планових медичних обстежень, строк передачі малюка батькам, строк, протягом якого генетичні батьки зобов'язуються нести витрати по оздоровленню сурогатної мами після пологів та ін.).

Договір про сурогатне материнство має ризиковий характер і спрямований не на гарантоване, а лише на можливе досягнення результату медичного втручання, що зумовлено як об'єктивними чинниками, так і ймовірнісного характеру біологічних параметрів функціонування організму сурогатної матері, ембріона і дитини [12, с. 21]. Тому до договору про сурогатне материнство необхідно також включити особливі умови, від яких ніхто не застрахований. Зокрема, пропонується врегулювати у договорі такі випадки: народження декількох дітей сурогатною матір'ю, народження дитини з вадами розвитку, що не пов'язано з поведінкою сурогатної матері під час вагітності, народження мертвої дитини або настання викидня, неможливість настання вагітності у результаті повного циклу процедур щодо сурогатної матері, необхідність проведення штучного переривання вагітності згідно з медичним висновком лікарів, розірвання шлюбу генетичними батьками, смерть одного чи обох генетичних батьків [14, с. 131].

Важливою проблемою, також недостатньо врегульованою на законодавчому рівні, є питання односторонньої відмови від договору сурогатного материнства. Така відмова з обох сторін можлива лише до безпосередньої імплантації ембріона сурогатній матері. Що стосується випадків відмови передати дитину генетичним батькам, то з цього питання законодавець чітко вказує на їх протиправність. В СК України зазначається: батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, вважаються (генетичні) батьки (ч. 2 ст. 123); батьки мають право вимагати відібрання малолітньої дитини від будь-якої особи, яка тримає її у себе не на підставі закону або рішення суду (ч. 2. ст. 163).

Висновки. Таким чином, можна з впевненістю стверджувати, що на сьогоднішній день су-

рогатне материнство є одним з ефективних способів подолання проблеми безпліддя та продовження роду. Хоча ставлення суспільства до вказаної методики репродуктивної медицини суперечливе, і часто граничить між стовідсотковим схваленням та категоричним запереченням, його користь та необхідність очевидна. Сурогатне материнство дозволяє «народити» власну дитину, забувши про діагноз «безпліддя». Звісно, такий метод передбачає залучення до процесу третьої особи – сурогатної матері, проте такий крок абсолютно виправданий, адже на світ з'являється генетично рідна вам дитина, всупереч усім медичним прогнозам.

Тож, вказаний інститут репродуктивної медицини достатньо молодий, має свої особливості закріплення залежно від країни, і тому не дивно, що його регулювання ще потребує вдосконалення та внесення відповідних змін. В першу чергу, це стосується українського законодавства.

Так, основним недоліками українського законодавства в сфері регулювання сурогатного материнства, які потребують усунення, є: відсутність окремого спеціального нормативно-правового акту, який би детально регламентував та характеризував порядок застосування вказаної процедури; неврегульованість суттєвих умов договору сурогатного материнства, що укладається між генетичними батьками та сурогатною матір'ю.

На нашу думку, доцільно передбачити внесення наступних змін до чинного законодавства, що регулює відносини у сфері сурогатного материнства: визначити конкретні вимоги до подружжя, яке бажає скористатися такою послугою (окрім медичного, тобто їх дієздатність, вік); закріпити чіткий перелік обов'язкових умов договору сурогатного материнства, за відсутності хоча б однієї з яких, такий договір буде визнаний недійсним, серед яких варто передбачити: предмет, строки, ціну, відповідальність, а також форс-мажорні – потреба переривання вагітності за медичними показниками, народження більше однієї дитини, народження дитини з вадами, та ін.; встановити заборону визнання батьками дитини, народженої в результаті застосування сурогатного материнства, іноземців, в країні походження яких така процедура вважається незаконною; закріпити положення, відповідно до якого забороняється оскаржувати батьківство або материнство дитини,

народженої шляхом застосування методу сурогатного материнства, окрім випадків можливості доведення факту генетичного споріднення з нею сурогатної матері.

Література

1. *Інструкція* про порядок застосування допоміжних репродуктивних технологій: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23 грудня 2008 р. № 771 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 24. – Ст. 153.

2. *Основи законодавства України про охорону здоров'я*: Закон України від 19 листопада 1992 р. № 2801-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1993. – № 4. – Ст. 19.

3. *Про трансплантацію органів та інших анатомічних матеріалів людині*: Закон України від 16 липня 1999 р. № 1007-XIV // Відомості Верховної Ради України – 1999. – № 41. – Ст. 377.

4. *Сімейний кодекс України*: Закон від 10 січня 2002 р. № 2947-III // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 21-22. – Ст. 135.

5. *Цивільний кодекс України*: Закон від 16 січня 2003 р. № 435-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40-44. – Ст. 356.

6. *A comparative study on the regime of surrogacy in EU member states: study* [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET\(2013\)474403_EN](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/474403/IPOL-JURI_ET(2013)474403_EN)

7. *Аблятінова Н. А.* Проблеми сурогатного материнства в Україні / Н. А. Аблятінова // Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. / Одес. нац. юрид. акад. – О., 2009. – Вип. 51. – С. 167-173.

8. *Борисова Т. Е.* Суррогатное материнство в Российской Федерации. Проблемы теории и практики / Т. Е. Борисова. – М.: Проспект, 2014. – 144 с.

9. *Верес І. Я.* Проблеми правового регулювання сурогатного материнства / І. Я. Верес // Адвокат. – 2013. – № 3. – С. 27-31.

10. *Коломієць А. С.* Цивільно-правові відносини з сурогатного материнства / А. С. Коломієць // Правовий вісник Української академії банківської справи. – 2012. – № 2. – С. 74-76.

11. *Корбут Ю. Н.* Установление происхождения детей при рождении ребенка суррогатной матерью [Електронний ресурс]. – Режим досту-

пу:http://media.miu.by/files/store/items/npsmu-apn-xxi/i/mim_sciencexxi_2011_01011.pdf

12. *Майданик Р. А.* Репродуктивні права. Су-рогатне материнство / Р. А. Майданик. – К.: Алерта, 2013. – 48 с.

13. *Сопель М. В.* Правові аспекти сурогатного материнства: Україна та США / М. В. Сопель // Медичне право України: правовий статус пацієнтів в Україні та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення): Матеріали II Всеукр. наук.-

практ. конфер. (17-18 квіт. 2008 р., м. Львів). – Л.: Вид-во ЛОБФ «Медицина і право», 2008. – С. 316-318.

14. *Явор О. А.* Правові аспекти сурогатного материнства / О. А. Явор // Універсальні наукові записки. – 2012. – № 4. – С. 127-133.

15. *Таланов Ю. Ю.* Сурогатне материнство: морально-правові аспекти // Зб. наук. праць Харківського нац. пед. ун-ту ім. Г. С. Сковороди «Право». – 2012. – Вип. 19. – С. 42-47.

О. В. Онищенко, П. Ю. Козина

Суррогатное материнство в Украине и за рубежом. Сравнительно-правовой аспект

В статье раскрываются роль и значение такого вида репродуктивной медицины, как суррогатное материнство. Анализируется украинское законодательство в сфере регулирования суррогатного материнства, подчеркиваются имеющиеся пробелы и недостатки, которые необходимо устранить. В статье сравнивается отечественный и зарубежный опыт заключения договора о суррогатном материнстве.

Ключевые слова: материнство, суррогатное материнство, договор, рождение ребенка.

O. Onishenko, P. Kozina

Surrogacy in Ukraine and abroad. The comparative legal aspect

The role and importance of such type of reproductive medicine as surrogacy are described in the article. Ukrainian legislation in the sphere of regulation of surrogate motherhood is analyzed; gaps and shortcomings that need to be eliminated are highlighted. The article compares the domestic and foreign experience of concluding a surrogacy contract.

Key words: motherhood, surrogacy, contract, childbirth.